

Az MTA IX. Osztálya
Statisztikai és Jövőkutatói Tudományos/Állandó Bizottságának 2016. évi tevékenysége

1. A bizottság al- és munkabizottságai a tisztségviselők feltüntetésével:

Elnök:
Alelnök:
Titkár:

2. Tudományos/Állandó bizottság létszáma:

Akadémikus:
MTA doktora és tudomány doktora:
Kandidátus:
PhD:

3. Tudományos/Állandó bizottsághoz tartozó közttestületi tagok száma:

Akadémikus:
Tudomány és MTA doktora:
Kandidátus:
PhD:

4. A bizottság ülései (időpont, helyszín, napirend, előadók, határozatok stb.):

Tudományos ülés *(az ülésről készült emlékeztető a beszámolóhoz csatolva)*

Időpontja: 2016. május 26., 13:00-15:00 óra

Helyszíne: MTA Irodaház, fszt. 29-es terem (1051 Budapest, Nádor u. 7.)

Napirend és előadók:

- a) Kovács Péter (PhD): Adatvizualizációs módszerek használata.
- b) Nováky Erzsébet (DSc): Beszámoló az SJTB és Albizottságainak 2015. évi tevékenységéről
- c) Sándorné Kriszt Éva (PhD) és Tóthné Szita Klára (CSc): Az STAB és a JTAB 2016. évi munkatervének ismertetése
- d) Nováky Erzsébet (DSc): A Magyar Tudomány Ünnepe előzetes programjának elfogadása
- e) Nováky Erzsébet (DSc): A Szép Katalin által vezetett Ad-hoc bizottság (mely a tudományos bizottsági tagok megválasztási eljárásának átalakításáról konzultált, és fogalmazott meg javaslatokat) beszámolójának ismertetése.

Határozatok:

- a) Az Ad-hoc bizottsági vélemény alapján a Vezetőség tegyen javaslatot a IX. osztály elnökének a bizottsági tagok megválasztásával kapcsolatban.

A Magyar Tudomány Ünnepe alkalmából tartott ünnepi ülés *(az ülés meghívója mellékelve)*

Időpontja: 2016. november 18., 10:00-15:00 óra

Helyszíne: MTA Székház, Felolvasóterem, 1051 Budapest, Széchenyi István tér 9.

Címe: Módszertani dilemmák a statisztikában – 40 éve alakult a jövőkutatói bizottság

Programja és előadók:

- a) Sándorné Kriszt Éva (PhD): Szignifikancia
- b) Rappai Gábor (CSc): Anomáliák kezelése az időszorosmodellekben
- c) Kovács Péter (PhD): Adatvizualizáció
- d) Kotosz Balázs (PhD): Területi statisztikai elemzések

- e) Nováky Erzsébet (DSc): A Jövő kutatás 40 éve az MTA IX. osztály bizottsági keretei között
- f) Besenyey Lajos (CSc): A JKB tagjait foglalkoztató fő kutatási kérdések az ezredforduló környékén
- g) Kristóf Tamás (PhD): A múltból átívelő jövő egy fiatal jövőkutató bizottsági tag szemével
- h) Tóthné Szita Klára (CSc): Jövőkutatások az akadémiai keretek között

Az ülés előadásai: A prezentációk letölthetők a Bizottság honlapjáról - http://www.ksh.hu/mta_sjtb_rendezyenyek

5. A bizottság albizottságainak ülései (időpont, helyszín, napirend, előadók, határozatok, stb.):

A Statisztikai Tudományos Albizottság ülései

Időpontja: 2016. február 4-én 14 óra

Helyszíne: MTA Irodaház, (Budapest, Nádor utca 7.) földszint, 29-es tárgyaló.

Programja és előadók:

- a) Palócz Éva (KOPINT-TÁRKI): Gazdasági prognózisok
- b) Spéder Zsolt (KSH, Népeségtudományi Kutatóintézet): Népesedési helyzetkép.
- c) Kötetlenül a statisztikáról Rózsa Dávid, Lencsés Ákos vezetésével.

Időpontja: 2016. március 22-én 14 óra

Helyszíne: MTA Irodaház, (Budapest, Nádor utca 7.) földszint, 29-es tárgyaló.

Programja és előadók:

Téma: Árindex elmélet, a módszertani fejlesztés legújabb irányai

- a) Olvasói élményeit, tapasztalatait megosztja: Marton Ádám
- b) Szókéné Boros Zsuzsa: Az árindexek helye, szerepe a nemzeti számlákban
- c) Pukli Péter: Nemzetközi árindexek

Időpontja: 2016. június 16-án 13.15 óra

Helyszíne: BGE Lotz terem (Markó utca u. 29-31. II. emelet)

Programja és előadók:

- a) Kerekasztal-beszélgetés a Statisztikai szemle 2016. januári számában megjelent Bárdits Anna – Németh Renáta – Terplán Győző: Egy régi probléma újra előtérben: a nullhipotézis szignifikanciateszt téves gyakorlata cikk apropóján: Rappai Gábor, Bárdits Anna, Németh Renáta, Terplán Győző, Singer Júlia, Hunyadi László, Vargha András.
- b) Tagtársak bemutatkozó előadása: Varga Beatrix, ME

Időpontja: 2016. október 11-én 14 óra

Helyszíne: BGE Közösségi tér (Markó utca u. 29-31. Földszint)

Programja és előadók:

- a) Hajdu Ottó (BME): Egyenlőtlenségek mérésének módszertani háttere
- b) Kiss János Péter (ELTE): Jövedelmi és iskolázottsági területi egyenlőtlenségek
- c) Szakálné Kanó Izabella (SZTE): Specializáció, koncentráció és változatosság mérésének módszertani lehetőségei a gazdasági aktivitás területiségének vizsgálatában

A Jövő kutatási Tudományos Albizottság ülései

Időpontja: 2016.február 12. 11 óra

Helyszíne: MTA Irodaház, (Budapest, Nádor utca 7.) földszint, 29-es tárgyaló.

Programja és előadók:

- a) Tóthné Szita Klára (CSc): A 2016. évi JTAB-munkaterv véglegesítése
- b) Ligeti Zsombor (PhD): A nem előrejelzésen alapuló döntéshozatal;
- c) Tóthné Szita Klára (CSc), Sabjanics István (PhD): Megemlékezés:
 - a. Samu Mihály és
 - b. Diczig István bizottsági tagok munkásságáról

Időpontja: 2016.április 8. 11 óra

Helyszíne: MTA Irodaház, (Budapest, Nádor utca 7.) földszint, 29-es tárgyaló.

Programja és előadók:

- a) Balázs Judit (CSc): Privatizált terrorizmus
- b) Bérczessy Lajos (PhD): Az artikulált szimbólumrendszerek szerepe a Homo communicus kialakulásában

Időpontja: 2016.június 10. 11 óra

Helyszíne: MTA Irodaház, (Budapest, Nádor utca 7.) földszint, 29-es tárgyaló.

Programja és előadók:

- a) Meskó Bertalan (PhD): Az orvoslás jövőjének 4 pillére.
- b) Kappéter István: A 2016. évi nemzetközi Alzheimer konferencia tapasztalatai és üzenete

Időpontja: 2016.szeptember 9. 11 óra

Helyszíne: MTA Irodaház, (Budapest, Nádor utca 7.) földszint, 29-es tárgyaló.

Programja és előadók:

- a) Mika János (DSc): A Párizsi Fenntartható Innovációs Fórum (COP21) – eredmények és feladatok.
- b) Az SJTB újonnan felvett köztestületi tagjainak bemutatkozása: Sebestyénné Szép Tekla (PhD): Energiagazdaságtan, avagy a közgazdaságtan perifériája

Időpontja: 2016.október 27. 11 óra

Helyszíne: BCE (1093 Budapest, Fővám tér 8. északi kapu), III. előadó

Programja és előadók:

Magyarország 2025-ben és kitekintés 2050-re könyvbemutató

- a) Simai Mihály (MTA tagja): A magyar jövő kutatásról és Nováky Erzsébet pályafutásáról
- b) S. Gubik Andrea (PhD): Könyv rövid ismertetése
- c) Nováky Erzsébet (DSc): Tanulmánykötet szintézise

Időpontja: 2016.december 9. 11 óra

Helyszíne: MTA Irodaház, (Budapest, Nádor utca 7.) 2. emelet, 237-es tárgyaló.

Programja és előadók:

- c) Hideg Éva (DSc): A vállalati előretétekintés/foresight helyzete és jövője a V4 országokban
- d) Kiss Endre (DSc): Az együttműködés és a verseny új formái a globalizációban
- e) Kiss Éva (DSc): Az FDI a Kárpát-medencében

JTAB olvasókör eseményei

2016. január 15.

Richtha, R.: Válaszúton a civilizáció. Kossuth, Budapest, 1968. 283 old.
referálta: Nováky Erzsébet

2016. április 8.

Toffler, A.: Future Shock, Random House, New York, 1970

referálta: Koncz Gábor

2016. május 6.

Riesmann, D.: A magányos tömeg. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1968

referálta: Tóth Éva

2016. június 3.

José Ortega Y Gasset: A tömegek lázadása, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, Budapest, 1938

referálta: Tóth Éva

2016. június 28.

Pataki Ferenc: A tömegek évszázada. Bevezetés a tömeglélektanba. Budapest, 1998

referálta: Koncz Gábor

2016. augusztus 2.

Canetti, E.: Tömeg és hatalom. Európa, Budapest, 1991. 496 old.

referálta: Kiss Endre, Kappéter István 24 oldalas anyagot készített

2016. szeptember 30.

Rushkoff, D. Jelensokk. Amikor minden most történik. HVG Könyvek, Budapest, 2014. 376 old.

referálta: Nováky Erzsébet

2016. október 26.

Gladwell, M.: Fordulópont – ahol a kis különbségekből nagy változás lesz. Tipping Point. HVG Könyvek, Budapest, 2007. 309 old.

referálta Tóth Éva, Kappéter István

2016. december 13.

Lem S.: Tudományos-fantasztikus irodalom és futuroológia. Gondolat, Budapest 1974. 509 old.

referálta: Kiss Endre

6. A bizottság 2016. évi legfontosabb rendezvényei rövid leírással (cím, időpont, helyszín, szakmai értékelés, visszajelzések):

A Bizottság legfontosabb rendezvénye az immár hagyományosnak mondható, a Magyar Tudomány Ünnepe alkalmából megrendezett ünnepi tudományos ülés, melyre 2016. november 18-án került sor. E rendezvény programját a 4) pontban részletesen bemutattuk, az elhangzott előadások anyaga a Bizottság honlapján, a Rendezvények menüpont alatt elérhető.

7. A bizottság által adott díjak: -

8. A bizottság tagjainak elismerései (díjak, kitüntetések) 2016-ben:

Besenyey Lajos: Magyar Egyetemi–Főiskolai Sportszövetség életműdíja

Sándorné Kriszt Éva: Bocskai István díj

Tóthné Szita Klára: Pro Facultate díj, Miskolci Egyetem

9. A bizottság 2016. évi kiadványai:

Tóth Attiláné, S. Gubik Andrea (szerk.): Magyarország 2025-ben és kitekintés 2050-re: Tanulmánykötet Nováky Erzsébet 70. születésnapjára. 299 p. Budapest: Arisztotelész Kiadó
A kötethez, mely a 2010-ben lezárult Magyarország 2025 kutatás eredményeinek továbbgondolását mutatja be, 34 szerző, közte 9 SJTB tag járult hozzá tanulmányával.

10. Egyéb (az előző pontokhoz nem sorolható, a tudományos bizottság tagjaihoz v. köztestületi tagjaihoz kötődő kiemelkedő eredmény, esemény, javaslatok a bizottság további munkájára, javaslat a bizottsághoz tartozó köztestületi tagság képviseletére és aktivizálására):

Az SJTB tavaszi vezetőségi ülésén vitatta meg és hagyta jóvá a bizottság, valamint az albizottság éves munkatervét. A két tudományág – a statisztika és a jövőkutatás – tudományos képviselői a korábbiakhoz hasonlóan 2016-ban is harmonikusan, egymás munkáját segítve dolgoztak. Mindkét Albizottság folytatta a megkezdett hagyományt, és viszonylag frissen felvett köztestületi tagjait tudományos előadás megtartására kérte fel, ezzel biztosítva számukra bemutatkozási lehetőséget.

Mellékletek:

- A 2016. május 26-i ülés emlékeztetője
- Meghívó az SJTB 2016. november 18-i ünnepi tudományos ülésére

2017. március 1.

.....
Nováky Erzsébet
elnök

.....
Bartha Zoltán
titkár

Emlékeztető

az MTA Statisztikai és Jövőkutatói Tudományos Bizottsága (SJTB) 2016. május 26-i üléséről

Jelen volt 11 fő a 23 szavazati jogú tagból. A 70 éven felüli tagokra vonatkozó ügyrendi szabály figyelembevétele mellett az ülés határozatképes (a jelenléti ívet az 1. sz. melléklet tartalmazza).

Az ülést Nováky Erzsébet, a Bizottság elnöke vezette. Köszöntötte a megjelenteket, és javasolta, hogy a napirendi pontoknak megfelelően haladjon az ülés. Bejelentette, hogy az előzetesen kiküldött napirend még egyéb témakörök megvitatásával is kiegészül, amire a hivatalosan kiküldött témák után kerül sor.

1. Szakmai előadás

Kovács Péter: Adatvizualizációs módszerek használata. Az előadás diasora az emlékeztető mellékletében megtalálható.

Hozzászólások

Nováky Erzsébet: A hallgatók meddig jutnak el az adatvizualizáció elsajátításában?

Kovács Péter: Az alapképzéses hallgatók Excelt használnak, a mesterképzéses hallgatók írásos-szóbeli beszámolót kell, hogy készítsenek. Az alapokat mindenképpen meg kell tanulniuk, erre épülnek a szépen megtervezett ábrák.

Besenyei Lajos: Gyakori probléma, hogy a statisztika az alapokat, a módszertant tanítja meg, majd amikor ezeket a módszereket a hallgatók a gyakorlatban alkalmazzák, azt már egy másik tárgyhoz, pl. marketinghez kötik. További nehézséget okoz, hogy csökken a statisztika óraszám, a középiskolákban teljesen megszűnt az önálló oktatása. A grafikus ábrázolás rendkívül fontos, hiszen egy-egy jó ábra többet mondhat, mint sok oldalnyi elemzés. Ennek ellenére elhanyagolt a terület. Megérdemelné, hogy elnyerje a méltó helyét az oktatásban.

Szép Katalin: Vannak-e kialakuló standardok az adatvizualizáció területén? Mi jellemzi a rendelkezésre álló szoftvereket a felhasználhatóság szempontjából? Mivel az előadásban elhangzott erre való utalás, megkérdezte, hogy hogyan nyerhetők ki információ képekből.

Kovács Péter: Sok cikkben rögzítik a szerzők, még tudományos folyóiratokban is, hogy a vizualizáció művészet. Általános trend nem látható, az infografikák nagyon népszerűek, a hálózati gráfok úgyszintén. A nagy szoftvergyártók meghatározzák, hogy milyen ábrázolási technikák terjednek (SAS, SPSS). Az SPSS egyetemi csomagjaiban a vizuális ábrázolás nagyon gyenge, nem érdemes használni. A képekből kinyerhető adatok kigyűjtése nagyon gyerekcipőben jár, bár vannak próbálkozások, például a mozgóképek meghatározott tartományában beálló változásokat próbálják nyomon követni.

Tóth Attiláné: A matematika érettségiben 2006-tól kezdődően statisztikai jellegű feladatok is megtalálhatók, és személyes tapasztalatai alapján úgy tűnik, ezeket kedvelik a legkevésbé a

diákok. Ebből a témából írják a legrosszabb dolgozatokat, nehezen tudják elfogadni a témát. Vajon miért lehet ez?

Kovács Péter: Amikor bevezették a statisztikai részt a matematika oktatásba és számonkérésbe, sok matematika tanár szükséges rosszként kezelte. A tanárok korábban nem tanultak ilyet, és számukra is idegen volt. Probléma lehet, hogy a matematikai példákból nem látják a gyakorlati alkalmazhatóságot (mert túlzottan leegyszerűsítő a példa, kevés elemet tartalmaz stb.). Kaliforniában folyik egy kísérleti program, ahol az adatokat is a diákoknak kell előállítani, mert az a kutatók meggyőződése, hogy a gyakorlati megközelítés jobban megragadhatja a diákok érdeklődését.

Sándorné Kriszt Éva: Nem szerencsés, ha matematikusok tanítják a statisztikát, és az is fontos, hogy élmény alapon tanítsák a diszciplínát. Fontos a szakmai alapok megtanítása, és a szoftvergyártóknak is kellene visszajelzés arról, hogy milyen alapokhoz kellene ragaszkodniuk.

Kovács Péter: Megfigyelhető, hogy a tanárok azt tanítják, amit ők tanultak, ezért a tanárok oktatása kulcskérdés. Jó kezdeményezésnek tartja, amikor hibás gyakorlatokat tekintenek át, és abból igyekeznek tanulni (pl. a Fox News adásában megjelent hibás vagy vitatott diagramok).

Ligeti Zsombor: Érdekes megjegyezni, hogy amikor 1986-ban egy IBM számítógépen Benoit Mandelbrot megjelenítette a Mandelbrot-halmazt, a terület vizsgálata hatalmas lökést kapott, tehát a vizualizáció bizonyos esetekben a szakmai áttöréseket is segítheti. Bár sokszor elhangzik, hogy nagyon sok mindennel kellene foglalkozni az oktatásban, azt is tudomásul kell venni, hogy a diákok kognitív kapacitása rendkívül szűkös: ha valami újat hozzáadok a programhoz, akkor valószínűsíthető, hogy valami más ki fog lökődni. Ráadásul a képzési idő szűkös, ezért kevés tartalomnak marad hely. Fontos lehet a tanárok oktatása, de a kutatások rámutatnak a családi háttér fontosságára: egy 2012-es, PISA felmérésen alapuló elemzés azt mutatta meg, hogy a diákok matematikai felkészültségét az anya matematikai felkészültsége határozza meg.

Tóthné Szita Klára: Hozzáférhetőek ingyenesen is azok a programok, amikkel a legjobb grafikus megjelenítéseket lehet létrehozni?

Kovács Péter: A legtöbb szoftver alapváltozata ingyenes, a probléma az, hogy néha fizetős kiegészítők vannak, amik sokkal értékesebbek lehetnek, és az alapváltozatot akkor lehet igazán jól használni, ha a felhasználónak programozási ismeretei is vannak.

2. Az SJTB és Albizottságai beszámolójának elfogadása

Az Elnök röviden összefoglalta az SJTB 2015. évi tevékenységét.

A jelenlévők egyhangúlag elfogadták a beszámolót.

Nováky Erzsébet: Az SJTB titkára kérdezzen rá az Osztálynál, hogy az elhunyt Diczig István pótlása szükséges-e, és ha igen, akkor az miként lehetséges.

3. A 2016. évi munkaterv elfogadása

Az Elnök röviden összefoglalta az SJTB és Albizottságainak 2016. évi munkatervét. A vezetőségi ülésen Kriszt Éva felvetette, hogy fontos lenne a köztestületi tagok aktivizálása, ezt a munkaterv kialakításánál is célszerű figyelembe venni.

A jelenlévők egyhangúlag elfogadták a 2016. évi munkatervet.

4. A Magyar Tudomány Ünnepeére tervezett program elfogadása

Az Elnök jelezte, hogy az előzetes programtervet megkapták a tagok. A tervek szerint 4-4 előadás hangzik el délelőtt és délután. A délelőtti szekció a statisztikai témákat öleli fel, a délutáni pedig a jövőkutatókat. A program végleges címe még nincs meg. A programot kellő időben el kell küldeni az Osztálynak.

A jelenlévők egyhangúlag elfogadták az MTÜ programot.

5. Egyebek

Az Elnök ismertette a 2016. április 15-i vezetőségi ülésen elhangzott témákat.

A vezetőség abban maradt, hogy a IX. osztály számára ősszel küldi meg a bizottsági tagok megválasztásával kapcsolatos javaslatait. A beszámolóban rögzíteni kell, hogy az erre a célra Szép Katalin vezetésével létrehozott ad-hoc bizottság teljesítette feladatát, javaslatait megfogalmazta.

Az Elnök jelezte, hogy a KSH minden segítséget megad a honlap működtetéséhez, és kérte az Albizottságok vezetőit, hogy a frissítendő anyagokat az SJTB titkárának küldjék meg.

Témaként merült fel a vezetőségi ülésen egy SJTB kitüntetés osztályrangra való emelése. A Rézler Gyula díj szolgálhat mintául, ugyanakkor e díj mögött alapítvány áll, ami az anyagi támogatást biztosítja, ilyen pedig az SJTB esetében egyelőre nem biztosított.

Az Elnök elmondta, hogy 2018-ban lesz 50 éves a magyar jövőkutató. Ennek alkalmából fontos lenne nemzetközi konferenciát tartani az Akadémián. Mivel az MTA székház terembérleti díja rendkívül magas, az lehet megoldás, ha a IX. osztály saját rendezvényként fogadja be az eseményt, erre viszont leginkább csak a Magyar Tudomány Ünnepe alkalmával van lehetőség. Célszerű azt megfontolni, hogy 2017-ben a statisztikusok tartanak az MTÜ alkalmából konferenciát, 2018-ban pedig a jövőkutatók.

Más felvetés nem lévén, az Elnök bezárta az ülést.

Mellékletek

1. Jelenléti ív
2. Kovács Péter előadásának diái
3. Az SJTB és Albizottságainak beszámolója a 2015. évi tevékenységekről
4. Az SJTB 2016. évi munkaterve

Készítette: Bartha Zoltán, SJTB titkár

A Magyar Tudomány Ünnepe 2016

MÓDSZERTANI DILEMMÁK A STATISZTIKÁBAN – 40 ÉVE ALAKULT A JÖVŐKUTATÁSI BIZOTTSÁG

Az MTA IX. Osztály Statisztikai és Jövőkutatói Tudományos Bizottságának tudományos ülése

2016. november 18.

MTA Székház, Felolvasóterem

1051 Budapest, Széchenyi István tér 9.

Program:

10:00-10:10 Megnyitó – *Nováky Erzsébet, az SJTB elnöke, levezető elnök*

Módszertani dilemmák a statisztikában

10:10-10:35 *Sándorné Kriszt Éva (PhD): Szignifikancia*

10:40-11:05 *Rappai Gábor (CSc): Anomáliák kezelése az
idősormodellekben*

11:10-11:35 *Kovács Péter (PhD): Adatvizualizáció*

11:40-12:05 *Kotosz Balázs (PhD): Területi statisztikai elemzések*

12:10-12:30: Szünet

40 éves az akadémiai kereteken belüli jövőkutatás:

40 év visszatekintés, 40 év előretekintés

Levezető elnök: Besenyei Lajos, az SJTB társelnöke

12:30-12:55 *Nováky Erzsébet (DSc): A Jövőkutatás 40 éve az MTA IX.
osztály bizottsági keretei között*

13:00-13:25 *Besenyei Lajos (CSc): A JKB tagjait foglalkoztató fő
kutatási kérdések az ezredforduló környékén*

13:30-13:55 *Kristóf Tamás (PhD): A múltból átívelő jövő egy fiatal
jövőkutató bizottsági tag szemével*

14:00-14:25 *Tóthné Szita Klára (CSc): Jövőkutatások az akadémiai
keretek között*

14:30-14:40 Elnöki zárszó